

Eskişehir İlinde Yetiştirilen Arpa, Buğday, Şeker Pancarı, Mısır, Yeşil Mercimek, Nohut, Domates, Kuru Fasulye, Haşhaş, Kozla, Kuru Soğan, Ayçiçeği ve Aspirin Üretim Girdi Maliyetlerinin Belirlenmesi

Mahmut POLAT^{1*} Erhan TÜRKSEVEN² Ertuğrul ÇAKICIER²

¹Geçit Kuşağı Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, Eskişehir

²Tepebaşı Belediyesi, Eskişehir

*Sorumlu yazar
e-mail: mahmutpolat63@hotmail.com

Geliş Tarihi: 05 Aralık 2013
Kabul Tarihi: 22 Aralık 2013

Özet

Bu proje Eskişehir Toprak ve Su Kaynakları Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü ve Eskişehir Ziraat Odası İşbirliği ile 2008-2011 yılları arasında uygulanmış olup TAGEM –BB-TOPRAKSU-2011/122 yayın numarası ile yayınlanmıştır. Bu projenin amaçları: Eskişehir ilinde yetiştirilen arpa, buğday, şeker pancarı, mısır, yeşil mercimek, nohut, domates, kuru fasulye, haşhaş, kanola, kuru soğan, ayçiçeği ve aspirin üretim girdi maliyetleri, üretim girdilerinin üretime katılma miktar ve payları ile üreticinin üretim teknikleri, destekleme fiyatlarının saptanmasında yararlanabilir ölçütler, tarımsal üretim planlaması çalışmalarına kaynak olabilecek bazı değerlerin belirlenmesi ve tarımsal alt yapı yatırım projelerinin ekonomik analizleri için gerekli verileri sağlanması şeklinde özetlenebilir.

Bu çalışmanın sonunda; toplam üretim maliyetinde (TL/kg-ürün olarak) en düşük ortalama üretim maliyeti sırasıyla şekerpancarı, domates ve kuru soğanda, en yüksek ortalama üretim maliyeti de haşhaş, kuru fasulye ve nohutta gerçekleştiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eskişehir; Tarımsal Ürünler; Girdi Maliyetleri; Tarımsal Üretim Maliyeti

Determination Input Production Costs of Barley, Wheat, Sugar Beets, Corn, Green Lentils, Chickpeas, Tomatoes, Dry Beans, Poppy, Kozla, Onion, Sunflower and Safflower in Eskişehir

Abstract

This project has been applied with cooperation of Eskişehir Soil and Water Resources Research Institute and Eskişehir Chamber of Agriculture between 2008-2011 years and BB-TOPRAKSU-2011/122 with the number of publications have been published. The aims of Project are to determine the input production costs of barley, wheat, sugar beet, corn, grain, lentil, chickpea, tomato, bean, poppy seed, rapeseed, onion, sunflower and safflower which grown in Eskişehir province region, to determine the amount of the manufacturer's share of production inputs to production and production techniques, providing the necessary data for the economic analysis of agricultural infrastructure investment projects, to determine the detection criteria of the benefit support prices, determination some values which may be the source to agricultural production planning studies..

At the end of this study the lowest average total production for sugar beet, tomato and onion, the highest average total production for poppy, beans and chickpea are determined as (TL/ kg-product) respectively.

Keywords: Eskişehir; Agricultural Products; Input Costs; Agricultural Production Cost.

GİRİŞ

Ülkemizde planlı kalkınma döneminin başlangıcından bu yana, özellikle tarımda makineleşme, gübre, ilaç kullanımı ve sulama gibi olanakların artmasına bağlı olarak birim alandan alınan ürün miktarında da önemli artışlar sağlanmıştır. Buna rağmen, tarım sektöründe geleneksel tarım tekniğinin kullanılması, girdi kullanımındaki eksiklikler, tarım arazilerinin küçük ve parçalı oluşu, tarımsal kredilerin yetersizliği ve mevcut üretim kaynaklarının etkin

bir şekilde kullanılmaması gibi bazı temel sorunlar nedeniyle üretim, gelir ve verimlilik istenilen seviyeye ulaşamamıştır.

Tarımsal üretimde karşılaşılan mevcut sorunların çözümü ve verimliliği artırmaya yönelik önlemlerin sağlıklı bir şekilde alınabilmesi için tarım işletmelerinin mevcut yapılarının bilinmesi, üretim sürecindeki tüm ayrıntıların ortaya konulmuş olması ve kaynakların ne ölçüde etkin kullanıldığının belirlenmesi gereklidir.

Konu ile ilgili yapılan bu tür çalışmaların genel amaçları:

Kuru ve sulu koşullarda üretilen tarım ürünlerinin birim maliyetlerinin belirlenmesi ve üretim sürecinin tüm ayrıntılarıyla ortaya konulması,

Üretim faktörlerinin üretime katılma miktar ve paylarının belirlenmesi,

Tarımsal altyapı projelerinin ekonomik analizlerinde ve tarımsal üretim planlamalarında kullanılabilecek bazı veriler elde edilmesi şeklinde özetlenebilir.

Bu çalışmaların içeriğini oluşturan tarım ürünlerinin üretim girdi ve maliyetleri konusuna yönelik araştırmalara ülkesel düzeyde Bölge TOPRAKSU Araştırma Enstitülerince 1973 yılında başlanmış ve araştırmalarla ilgili ilk rehber 1983 yılında yayınlanmıştır. Söz konusu araştırmalar 1984 yılındaki yeni yapılandırmadan sonra Köy Hizmetleri Araştırma Enstitüleri bünyesinde yürütülmüş ve araştırma bulguları 1988 yılında daha geniş kapsamlı bir rehber halinde yayınlanmıştır. Konu ile ilgili araştırmalar 1997 yılına kadar devam etmiş, elde edilen yeni araştırma bulgularının ilave edilmesi amacıyla yeni bir rehberin hazırlanması gereği doğmuştur.

Bu amaç doğrultusunda Eskişehir Toprak ve Su Kaynakları Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü ve Eskişehir Ziraat Odası işbirliği ile 2008-2011 yılları arasında yürütülen bu proje ile Eskişehir ilinde yetiştirilen arpa, buğday, şeker pancarı, mısır, yeşil mercimek, nohut, domates, kuru fasulye, haşhaş, kanola, kuru soğan, ayçiçeği ve aspirin üretim girdi maliyetleri belirlenmiştir.

MATERYAL VE METOT

Araştırma, Eskişehir ilinde yürütülmüştür. Çalışma birimi olarak çiftçi tarlaları ele alınmış ve seçilen örnekler (işletme + parsel) ilin özelliklerini taşıyan parseller olmasına dikkat edilmiştir.

Eskişehir İli'nin yukarıda sözü edilen 13 ürününe ait 2011 Yılı tarımsal ürünlerin ekiliş alanları, üretim miktarları ve ortalama verimleri Çizelge 1.'de verilmiştir (DİE, 2011). Eskişehir ili, İç Anadolu Bölgesinin kuzeyinde yer almaktadır. Kuzeyinde Karadeniz, Kuzeybatısında Marmara, Batı ve Güneybatısında Ege coğrafi bölgeleri ile komşudur. Güneyinde Afyon, güney doğusunda Konya, doğu ve kuzeyinde Ankara, Kuzey batıda Bolu, batıda ise Kütahya ve Bilecik illeri bulunmaktadır.

İlin coğrafi özellikleri ana hatları itibariyle İç Anadolu Bölgesi özelliklerine benzerdir. İl, 29°59' - 32°04' doğu boylamları ile 39°06' - 40°09' kuzey

Çizelge 1. Eskişehir İli 2011 Yılı Ürünlerin Ekiliş Miktarları ve Verimleri

Ürünün Cinsi	Ekilen Alan (da)	Üretim (Ton)	Ortalama Verim (Kg/da)
Arpa	1.049.314	246.589	235
Buğday	1.656.015	454.468	269
Şekerpancarı	176.376	1.037.091	5.880
Y.Mercimek	1.887	2.472	131
Nohut	74.656	72.416	97
Dane Mısır	9.000	247	576
Domates	-	606	-
K.Fasulye	3.492	418	131
K.Soğan	40.484	187.845	4.640
Ayçiçeği	105.897	22.450	212
Haşhaş	20.041	1.503	75
Kanola	12	2	167
Aspir	12.283	1.842	150

enlemleri arasında yer almakta olup, denizden yüksekliği 801 metredir.

Eskişehir ili İç Batı Anadolu iklimi etkisi altındadır. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise kar yağışlı ve serttir. Yağışlar kış ve bahar aylarında oluşur.

Uzun Yıllar ortalaması olarak; Yıllık ortalama sıcaklık 10,7 °C'dir. En düşük sıcaklık -26,0 °C, en yüksek sıcaklık 40,4 °C olarak ölçülmüştür. Yıllık yağış miktarı 243,2 mm.dir. Yıllık ortalama nisbi nem % 62,1'dir (DMİ, 2011).

Eskişehir İlinde gerek iklim, gerek ana madde ve gerekse topoğrafik farklılıklar nedeniyle çeşitli büyük toprak grupları oluşmuştur. Bunlardan alansal olarak en yaygın olanları, kahverengi topraklar, kahverengi orman toprakları, kalkersiz kahverengi orman toprakları alüvyal topraklar, hidromorfik alüvyal topraklar ve kalkersiz kahverengi topraklarıdır.

İlin toplam arazi varlığı 1.365.248 hektardır. Bunun 582.505 hektarlık kısmı işlemeli tarıma uygun alanlar olup bunun da 83.135 hektarlık bölümü sulanan tarım arazileridir. İl tarımının esasını tarla tarımı teşkil etmektedir. Söz konusu tarım arazilerinin 490.668 hektarlık bölümünde tarla tarımı yapılmaktadır.

İlde 343.918 hektar arazi çayır-mera arazisi, 358.094 hektar orman-funda arazisi ve 17.974 hektar, tarım dışı araziler ve 59.337 hektar da diğer araziler olarak sınıflandırılmıştır.

Veri sağlamada kayıt ve anket yöntemi kullanılmıştır. İşletme masraflarının saptanmasında tek ürün bütçe analiz yöntemi, üretim masraflarının belirlenmesinde alternatif maliyet unsuru, değerlendirmelerde yüzdelere ve tartılı aritmetik ortalama gibi istatistiklerin

hesaplanmasında ise Khaap 1991-912 no.'lu projeden yararlanılmıştır. (Khaap 1991).

Projeye başlanılmadan önce çalışmaların hangi köylerde yapılabileceğini saptamak amacı ile yöre gezilmiştir. Çalışmalar İli temsil edebilen ve ele alınan ürünlerin yoğun olarak tarımının yapıldığı köylerdeki işletmelerde yapılmıştır.

İşletmelerin saptanmasında gönüllü çiftçiler seçilmiştir. İşletmelerin seçiminde mekanizasyon durumları, ürünlerin üretim parsel genişlikleri, üretimin kuru veya sulu koşullarda yapıldığı gibi hususlar göz önünde bulundurularak yaygın işletme tipleri seçilmiştir.

Kayıt yönteminde ele alınan ürünlerin üretim dönemleri başlangıcından sonuna kadar kayıt tutacak çiftçiler saptanmıştır. Anket yönteminde ise verileri sağlamak için ürünlerin hasat döneminde çalışmalar yürütülmüştür.

Kayıt yönteminde kayıt tutan çiftçilere başlangıçta konunun ele alınış nedenleri ve nasıl kayıt tutulacağı ile ilgili bilgiler verilmiştir. Kayıt süresince Teknik Elemanlar, özellikle tarımsal işlemlerin yoğun olduğu dönemlerde işletmelere gidip kayıt defterini veya kayıt formlarını kontrol ederek gerektiğinde bazı kayıtları çiftçi ile birlikte tutmuştur. Kayıt yönteminde kayıtlar iş kayıtları defterine, anket yönteminde ise anket formlarına işlenmiştir

Ele alınan tarlanın büyüklüğü dekar olarak belirlenmiştir.

Ele alınan ürünler için yapılan işlemlerin kaç defa yapıldığı saptanmıştır. Örneğin; kaç defa sürüm yapıldığı, kaç defa sulandığı, kaç defa hasat edildiği gibi.

İşletmelerde ekim, bakım, hasat, harman, yükleme, taşıma ve boşaltma gibi işlemler, insan gücü olarak; erkek, kadın ve çocuk, çeki gücü olarak ta traktör ve hayvan esas alınarak ücretlendirilmiştir.

İşletmede hangi işgücü yaygın (makine işgücü, hayvan işgücü) o işgücü esas alınmıştır. Değerlendirmelerde makine işgücü içinde ekip olarak kabul edilen insan işgücü ayrı verilmiştir. İnsan işgücüne ait değerlendirmelerde ise erkek işgücü birimi esas alınmıştır (Akçay ve ark., 2003). İnsan işgücünün erkek işgücü birimine dönüştürülmesinde aşağıdaki katsayılar kullanılmıştır (Çizelge 2).

İnsan işgücü içinde aile işgücü oranı belirlenmiştir. Aile işgücü, ücretli işçi kullanıldığı kabul edilerek değerlendirilmiştir. Her köydeki her işletme için ayrı ayrı yapılan bu işlemlerin toplamı o köye ait değerleri vermektedir. Dolayısıyla çalışılan tüm köylere ait değerlerin ortalamasından

da tarımsal işlemlere göre söz konusu ürün çeşidi için (o yıla ait) toplam ve dekara ortalama işgüçleri dağılımları tespit edilmiştir.

Alet ve makine ile yapılan işlemler köyde geçerli kira bedelleri üzerinden, işçilik ücretleri ise, köyde geçerli gündelik üzerinden (8 saat çalışmaya karşılık) değerlendirilmiştir. Bu işlemler her yıl ve her ürün çeşidi için tekrarlanarak, o yıla ve ürün çeşidine ait toplam çeki gücü, insan işgücü, aile işgücü, erkek ve kadın işgüçleri saat ve dakika olarak hesaplanmıştır. Makine işgücünde ekipman aşağıdaki gibi kabul edilmiştir (Çizelge 3).

Çizelge 2. İşgücü Dönüşüm Tablosu

Yaş	Katsayılar	
	Erkek	Kadın
0-6	-	-
7-14	0.50	0.50
15-49	1.00	0.75
50-64	0.75	0.50
65 +	-	-

Çizelge 3. Makine-Ekipman tablosu

Yapılan İş	Ekip Kapsamı	
	İşçi	Alet – Makine
Sürüm	Sürücü	Traktör + Pulluk
İkileme	Sürücü	Traktör + Kazayağı veya Diskaro
Üçleme	Sürücü	Traktör + Kazayağı, Dişli Tırmık, Merdane
Ekim	Sürücü + 1 Yardımcı	Traktör + Mibzer
Gübreleme	Sürücü + 1 Yardımcı	Traktör + Gübre Dağıtıcı
İlaçlama	Sürücü + 1 Yardımcı	Traktör + İlaç Dağıtıcı
Hasat	Sürücü + 1 Yardımcı	Biçerdöver
Söküm	Sürücü	Traktör + Söküm Pulluğu
Taşıma	Sürücü	Traktör + Treyler vb.

Tarımsal işlem tarihleri ve uygulama sayıları her ürün için ayrı ayrı belirlenmiştir. İşlem sayısını bulmak amacıyla aşağıdaki eşitlikten faydalanılmıştır.

$$İS = \frac{İS_1 X A_1 + İS_2 X A_2 + \dots + İS_n X A_n}{A_1 + A_2 + \dots + A_n}$$

Burada; İS: tarımsal işlem sayısı [-], 1,2,...n : işletme no. [-], A: arazi genişliği [da].

Tablode zaman olarak: işletmeler itibarıyla tarımsal işlemin ay olarak en erken ve en geç uygulama zamanı esas alınmıştır.

İşlem çeşidi olarak: sürüm, ikileme, üçleme, ekim-dikim, gübreleme, çapalama, ilaçlama, sulama, hasat ve harman olarak esas alınmıştır.

Yine benzer şekilde, her köydeki işletmeler için ayrı ayrı yapılan bu işlemlerin toplamı o köye ait değerleri vermektedir. Dolayısıyla çalışılan tüm köylere ait değerlerin ortalamasından da söz konusu ürün çeşidi ve yılı için tarımsal işlem zamanı ve sayıları ortalama olarak bulunmuştur.

Üretim girdilerinden tohum, fide, gübre, ilaç gibi maddelerin fiyatları belirlenirken, kullanılan dönem dikkate alınıp, bu maddelerin dışarıdan satın alındığı kabul edilerek, devletçe sağlanan veya satılanlar için resmi fiyatlar, diğerleri için piyasadaki cari fiyatlar esas alınmıştır.

Çiftlik gübresi kullanımında, gübrenin 1.yıl % 50'si, 2.yıl % 30'u, 3.yıl % 20'si değerlendirmeye alınmıştır.

Saf maddeleri gübrelere çevirmek için Çizelge 4.'deki değerlerden faydalanılmıştır (Ülgen ve Yurtsever, 1998).

Çizelge 4. Saf Maddeleri Gübrelere Çevrim Katsayıları

Gübreler	Katsayılar		
	Azot	Fosfor	Potasyum
Amonyum Sülfat (%21)	4.8	-	-
Amonyum Nitrat (%26)	3.8	-	-
Amonyum Nitrat (%33)	3.0	-	-
Üre (%46)	2.2	-	-
DAP (%18-46)	5.5	2.1	-
TSP (%42-44 P ₂ O ₅)	-	2.4	-
Kompoze (20-20-0)	5.0	5.0	-
Kompoze (15-15-15)	6.7	6.7	6.7
Potasyum Sülfat (%48-52 K ₂ O ₅)	-	-	2.0

Sulamada DSİ su ücreti olarak: birinci üründe su ücreti + yatırım payı alınmıştır, ikinci üründe ise yıllık su ücretinin yarısı alınarak su ücretine yatırım payı ilave edilmiştir.

Her köydeki her işletme için ayrı ayrı yapılan bu işlemlerin toplamı ise o köye ait değerleri vermektedir. Dolayısıyla çalışılan tüm köylere ait değerlerin ortalamasından da çeşitli girdilere göre söz konusu ürün çeşidi için (o yıla ait) ana ürün, yan veya ara ürün toplam ve dekara ortalama miktarları elde edilmiştir. Fiziki girdilerin ortalama miktarları, maliyet hesaplanan yılın rayiç fiyatları ile değerlendirilerek ortak giderler dışındaki masraflar toplamı bulunmuştur. Ürünün özelliğine göre özel bir koruma gideri varsa, bakım bölümünde yer almıştır. Çiftçi koruma gideri ise çeşitli giderler içinde kabul edilmiştir.

Ortak giderler grubunda yer alan arazi kirası, köyde geçerli kira bedelleri üzerinden değerlendirilmiştir. Bir yılda iki ürün alınan tarlada her iki ürün için belirli bir kira bedeli varsa

o bedeller alınmış, yoksa her iki ürünün gayri safi hâsılları oranında veya ürünlerin araziyi işgal ettiği süre (ay) oranında belirlenmiştir (Çiçek, A., Sayılı, M., 1996).

Ele alınan üründe ara veya yan ürün varsa, geliri masraflar genel toplamından çıkarılarak, dekara üretim maliyeti hesaplanmıştır.

Dekara üretim maliyeti, bir dekardan elde edilen ortalama ürün miktarına bölünmek suretiyle ürünün kilogram maliyeti bulunmuştur.

Bir dekardan elde edilen ortalama ürün miktarı, ürünün kg satış fiyatı ile çarpılmak suretiyle Gayri Safi Üretim Değeri (GSÜD) elde edilmiştir.

Gayri safi üretim değerinden masraflar genel toplamı çıkarılarak, dekardan elde edilen fark bulunmuştur. Gayri safi üretim değeri, dekara üretim maliyetine bölünerek karlılık oranı bulunmuştur.

Tarlada satılan ürünler için tarla maliyeti, diğer ürünler için pazar maliyeti bulunmuştur. Ürün maliyetleri kuru ve sulu koşullara göre gruplandırılmıştır (Altun 1986).

Ürünlerin satış fiyatları belirlenirken salt devletin alım yaptığı ürünlerde resmi fiyatlar, diğerlerinde ürünlerin yoğun olarak satışının yapıldığı yerlerin cari fiyatları (Tarım Satış Kooperatifleri, Borsalar veya en yakın Pazar fiyatları vb.) dikkate alınmıştır. Belirli periyoda yayılan ürünlerde ürün satışı fiyatı olarak ağırlıklı ortalama fiyat kullanılmıştır.

Eğer ürün sözleşme ile satılmışsa satış tarihindeki fiyat, farklı dönemlerde değişik fiyatlarla satılmış ise yıl içindeki ortalama fiyat esas alınmıştır.

Değerlendirmelerde göz önüne alınan gider grupları; toprak işleme ve ekim-dikim giderleri, bakım (gübreleme, çapalama, sulama, ilaçlama vb.) giderleri, hasat ve harman giderleri, çeşitli (tohum, fide, gübre, su, ilaç, vb.) giderler, ortak (arazi kirası, sermaye faizi, yönetim giderleri) giderleri olarak belirlenmiştir.

Toprak işleme ve ekim-dikim işlerinde: Derin sürümde 2-3 gövdeli pulluk, İkilmede kazayağı, Üçlemede tırmık,

Ekim-Gübrelemede mibzer, ekim makinesi, gübreleme makinesi mekanizasyonları kullanılmıştır.

Harcanan işgücü insan ve makine olmak üzere (saat/da) olarak hesaplanıp ücretlendirilerek "Toprak İşleme Giderleri" TL olarak hesaplanmıştır.

Bakım İşlerinde: Gübrelemede gübreleme makinesi, elle gübre serpmeye ise insan işgücü, İlaçlamada ilaçlama makinesi, sırt pülverizatörü,

Sulamada motopomp, Çapada insan işgücü (elle) kullanılmıştır.

Harcanan işgücü insan ve makine olmak üzere (saat/da) olarak hesaplanıp ücretlendirilerek "Bakım İşleri Giderleri" TL olarak bulunmuştur.

Hasat –taşım ve harman İşlerinde: Hasatta biçerdöver, insan işgücü(elle), Taşımada traktör-römork, çuval, Harmanda batöz kullanılmıştır

Harcanan işgücü insan ve makine olmak üzere (saat/da) olarak hesaplanıp ücretlendirilerek "Hasat ve Harman İşleri Giderleri" TL olarak bulunmuştur.

Tohum, fide, gübre giderleri, ilaç, arazi koruma ve su giderleri TL olarak "Çeşitli Giderler" gider grubunu oluşturmaktadır.

Ortak giderler olarak: Arazi kirası giderleri, Toplam giderlerin % 5'i olan çeşitli giderler, Toplam ve çeşitli giderlerin ve arazi kirası toplamının % 3'ü olan yönetim giderleri: Toplam giderler, çeşitli giderler ve arazi kirası toplamının, o yıla ait yıllık faiz oranının yarısı (yani 6 aylık kısmı) yüzdesi ile çarpımı sonucu bulunan sermaye faizi, tutarlar toplamıdır.

Ana ürün ve yan ürün olmak üzere 2 adet gelir grubu belirlenmiştir. Ana ürün gelir grubunu ürünlerin satışından elde edilen gelirler, yan ürün grubunu ise yan (sap, saman, küspe vb.) ürünlerin satışından elde edilen gelirler oluşturmuştur.

Toprak işleme, ekim, bakım ve hasat işleri, tohum, gübre, ilaç ve sulama işlerinin işgücü karşılıkları paraya çevrildikten sonra, arazi kirası ve koruma giderleri eklenmek suretiyle tarımsal ürüne ait bölgesel bazda rayiç bedeli tespit edilmiştir (İLKYZAZ, H. 1983).

BULGULAR

Yürütülen bu proje ile Eskişehir İlinde yetiştirilen 13 ürüne için 2008, 2009 ve 2010 yıllarına ait üretim girdi ve maliyetleri saptanmış olup bulgular Şekil 1. ve Çizelge 5., 6. ve 7.'de verilmiştir. Hesaplamalarda herhangi bir destekleme dikkate alınmamıştır. Şekil 1.'den de çok açık bir şekilde görüldüğü gibi, kg ürün başına en düşük ortalama maliyet şekerpancarı (0,14 TL), domates ve kuru soğanda, en yüksek ortalama maliyet ise haşhaş (4,14 TL) ve bakliyatla gerçekleşmiştir.

Toprak masrafları en düşük olarak kuru şartlarda, arpa, buğday ve yeşil mercimek, en pahalı ise sulu şartlarda kuru soğan için gerçekleşmiştir. Bakım işleri masrafları en düşük kuru şartlarda, arpa, buğday, yeşil mercimek,

kanola, nohut ve aspir, en pahalı ise şeker pancarı ve kuru soğan'da gerçekleştiği görülmektedir.

Toplam maliyette, en düşük üretim maliyeti kuru şartlardaki arpa, buğday, haşhaş ve aspir, en yüksek maliyet ise domates(fideden dolayı), kuru soğan (tohumdan dolayı) ve şeker pancarı ürünlerinde gerçekleştiği görülmektedir.

Muhtelif girdilere ait masraflar en düşük kuru şartlardaki arpa, buğday, haşhaş ve aspir. En pahalı domates (fideden dolayı), kuru soğan(tohumdan dolayı) ve dane mısırdaki gerçekleşmiştir. (tohumdan dolayı) ve dane mısırdaki gerçekleşmiştir.

Toplam masraflarda, en ucuz kuru şartlardaki arpa, buğday, haşhaş ve aspir, en pahalı domates (fideden dolayı), kuru soğan (tohumdan dolayı) ve şeker pancarı ürünlerinde gerçekleştiği görülmektedir.

Araştırmada elde edilen bu bulgular, daha önce yapılmış (Güney (1985b), Özkan (1987), Çiçek ve Sayılı (1996), Çiçek ve Sayılı (1996), Gündoğmuş (1998)) araştırmaların sonuçlarıyla kısmen paralellik kısmen de farklılık göstermektedir. Bunun sebebi muhtelif girdilerin bir ilden veya yöreden, başka bir ile ve yöreye göre; farklılık göstermesi ile izah edilebilir.

KAYNAKLAR

Akçay Y., Arslankurt H.B. (2003). *Seçilmiş Bir Bölgede Domatesin (Sırik) Üretim Girdileri, Maliyeti ve Karlılığı Üzerine Bir Araştırma*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, Cilt:20, Sayı:1, Sayfa:69-75, Tokat.

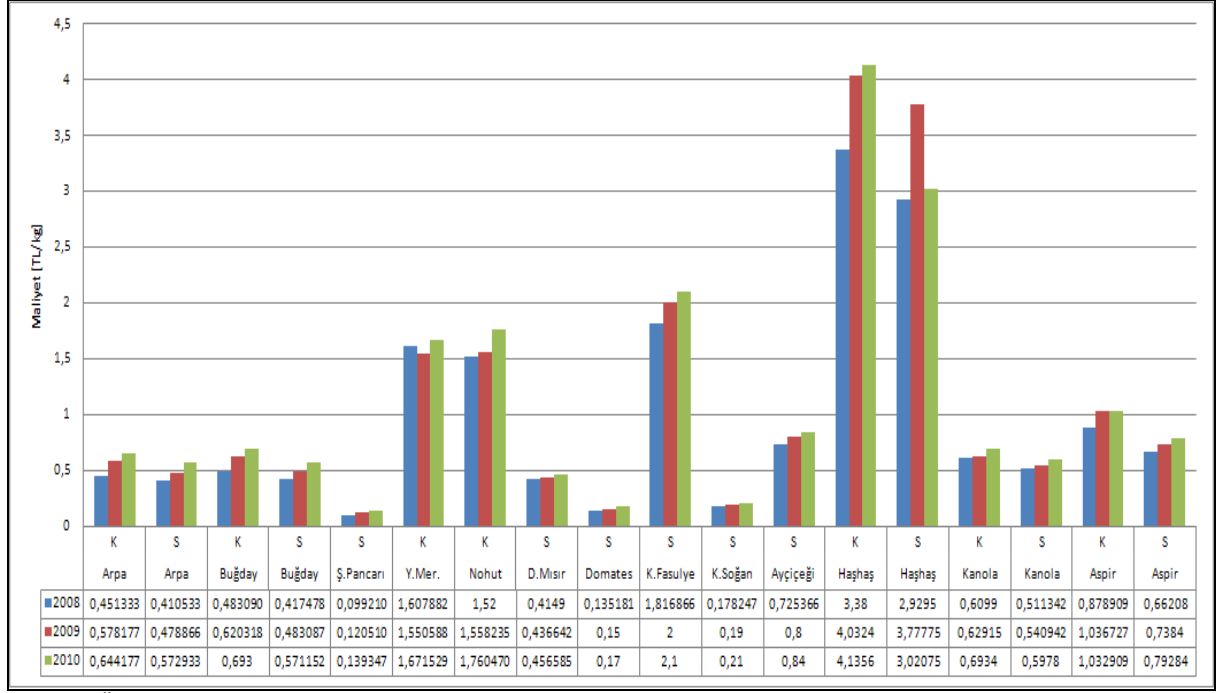
Altun A. (1986). *Ankara Yöresinde Kuru Fasulye Ayçiçeği ve Fiğın Üretim Girdileri ve Maliyetleri*, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, ARDATA Genel Yayın No: 140, Seri No: 65, Ankara.

Çiçek A., Sayılı M., (1996). *Tokat İli Kazova Yöresi Tarım İşletmelerinde Bazı Önemli Tarla Ürünlerinin Fiziki Üretim Girdileri ve Karlılıkları Üzerine Bir Araştırma*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Dergisi, Sayı:1, Cilt:13, ISSN:1300-2910, Tokat.

DİE, (2011). *Türkiye İstatistik Yıllığı 2011*. T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü verileri, Ankara.

İlkyaz H. (1983). *Samsun Ve Ordu Yöresinde Yetiştirilen Mısır, Ayçiçeği, Tütün ve Buğday'ın Üretim Girdi Ve Maliyetleri*, Köy Hiz. Genel Müdürlüğü ARDATA Genel Yayın No: 24, Seri No: R-20. Ankara.

Khaap, (1991), Köy Hizmetleri Araştırma Ana Projesi (Proje No: 912) Eskişehir.

Şekil 1. Üretim maliyetleri (2008,2009,2010)

Çizelge 5. Üretim girdi ve maliyetleri tablosu (2008)

MALİYET TABLOSU (2008)										
Ürünün Adı	Tarım Şekli	Toprak İşleme ve Ekim İşleri (TL/da)	Bakım İşleri (TL/da)	Hasat-Taşıma-Harman İşleri (TL/da)	Çeşitli Girdiler (TL/da)	Ortak Giderler (TL/da)	Maliyet (TL/kg)	Maliyet (TL/da)	Verim (kg/da)	Talep Edilen Ürün Satış Fiyatı (TL/kg)
Arpa	K	15,95	3,11	10,11	39,70	32,68	0,45	101,55	225	0,52
Arpa	S	15,95	33,74	12,36	59,80	62,89	0,41	184,74	450	
Buğday	K	15,95	3,11	10,06	43,85	33,31	0,48	106,28	220	0,54
Buğday	S	15,95	33,71	12,46	66,05	63,87	0,42	192,04	460	
Şekerpancarı	S	18,66	163,46	94,50	100,58	168,46	0,10	545,66	5.500	0,12
Y.Mercimek	K	15,03	3,32	38,68	42,25	37,39	1,61	136,67	85	1,93
Nohut	K	13,80	3,41	28,68	56,45	26,86	1,52	129,20	85	1,82
Dane Mısır	S	18,78	40,73	58,00	95,85	77,07	0,41	290,43	700	0,50
Domates	S	20,11	29,44	43,20	547,99	143,31	0,14	784,05	5.800	0,16
K.Fasulye	S	19,42	80,04	12,40	86,00	74,67	1,82	272,53	150	2,18
K.Soğan	S	21,75	148,97	221,25	130,10	190,92	0,18	712,99	4.000	0,21
Ayçiçeği	S	20,01	49,28	21,90	49,60	76,82	0,73	217,61	300	0,87
Haşhaş	K	21,89	46,51	34,00	15,35	51,25	3,38	169,00	50	3,79
Haşhaş	S	19,79	61,73	50,30	23,10	79,44	2,93	234,36	80	
Kanola	K	19,79	7,47	10,30	39,50	44,94	0,61	121,98	200	0,67
Kanola	S	19,79	35,75	11,80	40,00	71,64	0,51	178,97	350	
Aspir	K	19,79	4,40	10,40	20,55	41,55	0,88	96,68	110	0,92
Aspir	S	19,79	32,70	11,86	31,40	69,88	0,66	165,52	250	

Çizelge 6. Üretim girdi ve maliyetleri tablosu (2009)

MALİYET TABLOSU (2009)										
Ürünün Adı	Tarım Şekli	Toprak İşleme ve Ekim İşleri (TL/da)	Bakım İşleri (TL/da)	Hasat-Taşıma-Harman İşleri (TL/da)	Çeşitli Girdiler (TL/da)	Ortak Giderler (TL/da)	Maliyet (TL/kg)	Maliyet (TL/da)	Verim (kg/da)	Talep Edilen Ürün Satış Fiyatı (TL/kg)
Arpa	K	21,26	3,04	10,11	59,00	36,68	0,58	130,09	225	0,63
Arpa	S	21,26	33,91	12,36	80,95	67,01	0,48	215,49	450	
Buğday	K	21,26	3,04	10,06	64,75	37,36	0,62	136,47	220	0,66
Buğday	S	21,26	33,88	12,46	86,70	67,92	0,48	222,22	460	
Şekerpancarı	S	17,26	258,34	94,50	108,52	184,19	0,12	662,81	5.500	0,14
Y.Mercimek	K	14,00	3,09	38,68	39,30	36,73	1,55	131,80	85	1,86
Nohut	K	12,77	3,18	28,68	51,00	36,82	1,56	132,45	85	1,87
Dane Mısır	S	17,37	37,74	58,00	103,90	88,64	0,44	305,65	700	0,52
Domates	S	16,71	24,71	43,20	546,10	163,76	0,15	794,48	5.800	0,18
K.Fasulye	S	17,99	77,28	12,40	91,35	74,85	2,00	273,87	150	2,40
K.Soğan	S	20,78	145,98	221,25	144,70	192,57	0,19	725,28	4.000	0,23
Ayçiçeği	S	16,38	47,53	21,23	51,30	81,62	0,80	218,06	300	0,96
Haşhaş	K	18,51	55,94	48,43	18,35	60,39	4,03	201,62	50	4,69
Haşhaş	S	21,30	68,59	81,50	42,65	88,18	3,78	302,22	80	
Kanola	K	19,58	6,44	11,36	38,23	50,22	0,63	125,83	200	0,70
Kanola	S	19,58	32,90	12,86	46,20	77,79	0,54	189,33	350	
Aspir	K	19,58	4,03	10,46	31,65	48,32	1,04	114,04	110	1,07
Aspir	S	19,58	30,49	11,86	46,00	76,67	0,74	184,60	250	

Çizelge 7. Üretim girdi ve maliyetleri tablosu (2010)

MALİYET TABLOSU (2010)										
Ürünün Adı	Tarım Şekli	Toprak İşleme ve Ekim İşleri (TL/da)	Bakım İşleri (TL/da)	Hasat-Taşıma-Harman İşleri (TL/da)	Çeşitli Girdiler (TL/da)	Ortak Giderler (TL/da)	Maliyet (TL/kg)	Maliyet (TL/da)	Verim (kg/da)	Talep Edilen Ürün Satış Fiyatı (TL/kg)
Arpa	K	26,10	5,68	11,73	59,00	42,43	0,64	144,94	225	0,73
Arpa	S	32,90	46,48	13,98	80,95	83,51	0,57	257,82	450	
Buğday	K	26,10	5,68	11,68	64,75	44,25	0,69	152,46	220	0,76
Buğday	S	32,90	42,86	15,23	86,70	85,04	0,57	262,73	460	
Şekerpancarı	S	31,02	335,28	108,00	108,52	183,59	0,14	766,41	5.500	0,17
Y.Mercimek	K	21,91	5,68	38,68	39,30	36,51	1,67	142,08	85	2,01
Nohut	K	26,91	6,34	28,68	51,00	36,71	1,76	149,64	85	2,11
Dane Mısır	S	32,42	39,83	58,00	103,90	85,46	0,46	319,61	700	0,55
Domates	S	34,00	58,36	43,20	546,10	155,19	0,17	836,85	5.800	0,20
K.Fasulye	S	29,80	71,71	12,40	91,35	70,48	2,10	275,74	150	2,52
K.Soğan	S	38,10	149,05	221,25	144,70	181,31	0,21	734,41	4.000	0,25
Ayçiçeği	S	20,93	62,99	24,68	50,35	86,10	0,84	245,05	300	1,01
Haşhaş	K	23,45	57,34	48,73	14,73	62,53	4,14	206,78	50	4,29
Haşhaş	S	23,45	73,44	42,60	26,00	76,17	3,02	241,66	80	
Kanola	K	21,67	8,11	10,42	44,00	54,48	0,69	138,68	200	0,77
Kanola	S	21,67	40,77	11,92	53,00	81,87	0,60	209,23	350	
Aspir	K	21,67	5,00	10,52	26,80	49,63	1,03	113,62	110	1,10
Aspir	S	21,67	37,66	11,92	46,40	80,56	0,79	198,21	250	